

Motion till riksdagen 2005/06:U246

av Eva Flyborg m.fl. (fp, m, kd, c)

Internationellt arbete för att motverka våld mot kvinnor

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen skall arbeta för att alla FN:s medlemsländer skall anta och uppfylla resolution 1325.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att integrera ett genderperspektiv i all fredsfrämjande verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör stödja den rekommendation som lämnats till FN:s säkerhetsråd hösten 2002 om att inrätta en internationell kommission om våld mot kvinnor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att våldtagna kvinnor ofta blir utfrusna från samhället och därför bör kunna få status som flyktingar precis som människor som förföljs för sin tro, politiska åsikt eller sexuella läggning.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör arbeta för att systematiskt våldtagna kvinnor skall kunna kräva skadestånd av den stat som beordrat eller underlåtit att avstyra sådana övergrepp.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige i alla internationella insatser bör erbjuda stöd och rehabilitering på plats åt våldtagna kvinnor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor skall finnas med i Sveriges internationella styrkor.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att genderfrågor får ett större utrymme vid utbildningen för insatsstyrkorna.²

¹ Yrkande 4 hänvisat till SfU.

² Yrkandena 7 och 8 hänvisade till FöU.

Fel! Okänt namn på

Med våldtäkt som vapen

Kriget är inte över med den sista kulan. För de många kvinnor som våldtas i kriget fortsätter helvetet, för många hela livet ut. Våldtäkt används allt oftare systematiskt som ett vapen i kris- och krigsdrabbade områden. Inte bara den drabbade kvinnan utan också hela hennes omgivning blir offer för de ofta bestialiska övergreppen. En av de allvarligaste formerna av våld mot kvinnor är sexuellt våld, där våldtäkt är den grövsta formen. En våldtäkt är antingen den sker i fredstid eller under väpnad konflikt en kränkning av kvinnans integritet och mänskliga rättigheter.

I samhällen där den sociala ordningen bygger på mannen som överordnad kvinnan, blir angreppen även ett angrepp på mannen och på hans kultur och på hans förmåga att försvara hem och familj, vilket förväntas av honom. Ämnet är känsligt på många sätt; de förnedrade offren är oerhört sårbara och vill helst av allt glömma, samtidigt som de behöver få upprättelse. Världssamfundet behöver förmedla budskapet att vi inte ser mellan fingrarna på dessa krigsförbrytelser. Rättssystemet har svårigheter att hantera dessa frågor och beviskedjan är i många fall svår.

Situationen försvåras också av att samhället i stort, och där måste tyvärr också Sverige inkluderas, skuld- och skambelägger kvinnan, offret. Det är som om det i alla fall på något vis är hennes eget fel. Skammen är i alla fall hennes. Men låt oss slå fast: att bli våldtagen är inte skamligt för offret, bara för förövaren!

Våldtäkter i krig har först nu kommit att betraktas som ett brott mot mänskligheten och är sedan 2002 uppfört som krigsbrott enligt Romstadgan för den internationella domstolen i Haag. Nu döms för första gången krigsförbrytare för systematisk våldtäkt i krig. Brotten begås främst i de inomstatliga konflikterna med avsikt att etniskt rensa folkgrupper. Så har skett i forna Jugoslavien och i många av de konflikter som plågar Afrika. Första gången massvåldtäkter uppmärksammades som vapen var i Bangladesh 1971.

År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325. Resolutionen gav generalsekreteraren Kofi Annan möjlighet att göra en studie om kvinnor, fred och säkerhet. Rapporten som presenterades under hösten 2002 understryker att kvinnor och flickor betalar ett särskilt högt pris för väpnade konflikter och att kvinnor ska sättas i centrum för FN:s fredsbevarande aktiviteter. Rapporten sätter fokus på nödvändigheten av att kvinnor finns med i det fredskapande arbetet, dvs. beslutsprocessen, fredförhandlingar, nödhjälsarbete, upprättande av flyktingläger m.m. Kvinnor stödjer kvinnor och det görs bl.a. med närvaro i områdena.

Krigets konsekvenser drabbar framförallt civilbefolkningen. De flesta flyktingar, närmare bestämt 70 %, är kvinnor och barn. Systematiska våldtäkter är idag en krigföringsmetod. Satt i system utnyttjar man kvinnors särskilda utsatthet under kriget, för att etniskt rensa områden och förnedra individen. Det har en långtgående verkan på samhället och dess återuppbyggnad. Hur läker man såren i ett samhälle där flickor och kvinnor kränkts i sitt människovärde och är både fysiskt och psykiskt märkta för livet av sina upplevelser? Hur

Fel! Okänt namn på

påverkar det samhällen där pojkar växer upp med minnen av att ha tvingats se på när våldtäkterna utförts på deras syskon och mamma? Inte sällan förskjuts de våldtagna kvinnorna av sina familjer, särskilt om de blivit gravida av sina förgripare.

För att något beskriva hur våldföringen fungerar ges här några exempel:

Under kriget på Balkan, inrättades särskilda våldtäktsläger på olika ställen i Bosnien där kvinnorna under dagarna lagade mat, städade etc. för att under nätterna våldtas och t.o.m. mördas. I förhör med kvinnorna har senare kunnat beläggas att massvåldtäkter användes som vapen och var beordrade. I Kongo går milisen från hus till hus, våldtar allt av kvinnokön, en del kvinnor förs bort för att våldtas även av andra. Från kriget i Bosnien rapporterades om 50 000 våldtäkter.

FN:s siffra från Rwanda är uppe i 250 000 våldtäkter. Det är alldeles för lätt för oss i vår kultur att stanna vid att se våldtäkter mer som isolerade brott mot enskilda personer än att inse och förstå vidden av systematiserade våldtäkter för kris- och krigsdrabbade områden. Det är ett ohyggligt, effektivt vapen som söndertrasar hela samhällen och påverkar nationers återuppbyggnad. Våldtäkterna är en våldföring på hela samhällen och kulturer.

Alltjämt finns svårigheten kring attityderna av dessa brott. Kvinnorna som utsätts har svårt att framträda. De har traumatiska upplevelser, många kan vara förskjutna från sina hem, de har ingen ekonomisk eller social möjlighet att starta ett nytt liv, de är märkta för livet. För kvinnor som lever i patriarkaliska kulturer kan ett vittnesmål vara detsamma som att sätta sig på de anklagades bänk. Detta innebär också svårigheter att få fram vittnesmål. Så länge vittnesmål saknas kommer ingen att kunna dömas för dessa brott.

I ett krigshärjat samhälle är förutsättningarna för att kunna hantera de hälsomässiga konsekvenserna mycket begränsade. Sverige och svenska medborgare stödjer på många olika sätt fredsprocesserna i olika konfliktområden, men programmen har inriktningen barn och utbildning, mat och sjukvård, men det saknas ett större grepp om de nödvändiga programmen för att stödja kvinnorna i återupprättandet av deras liv. Det har också stor påverkan på återuppbyggnaden av nationen. I Kvinna till Kvinnas rapport War is not over with last bullet redovisas att 96 % av kvinnorna känner att de är utelämnade av sina regeringar och får ingen hjälp att hantera sina problem efter kriget.

Genderperspektivet i FN

FN:s säkerhetsråd antog år 2000 resolution 1325, i vilken slås fast att genderperspektivet ska beaktas i all fredsfrämjande verksamhet. Bland annat diskuteras möjligheten att integrera ett genderperspektiv i mandaten för de fredsbevarande operationerna, tillsätta en genderrådgivare inom DPKO och att etablera genderkontor i fältmissionerna. Ansträngningar görs nu för att engagera kvinnor i den fredsfrämjande och samhällsbyggande verksamheten på alla nivåer. En grundförutsättning för att lyckas med återuppbyggnaden av det civila samhället är att även kvinnor är delaktiga i processen.

Fel! Okänt namn på

I Europaparlamentets resolution om kvinnors deltagande i fredlig lösning av konflikter (2000/2025 [INI]) är utgångspunkten att alla analyser och politiska åtgärder rörande konflikter hittills har varit ”könsrollsblinda”. Politiker, beslutsfattare och experter har antagit att könsrollsfrågor inte varit relevanta för detta politikområde. Kvinnor förekommer sällan i officiella initiativ som syftar till att lösa konflikter och deltar i allmänhet inte vid beslut om prioriteringar i fredsprocesser. I parlamentets resolution föreslås därför bl.a. att en genusanalys bör utgöra ett automatiskt inslag i planeringen och genomförandet av externa interventioner i konfliktsituationer och i återuppbyggnaden efter konflikter. Detta skulle säkerställa att kvinnor, som ofta har en central roll i återuppbyggnaden av krigshärjade samhällen, inte marginaliseras ytterligare vid interventioner.

Fler kvinnor i internationell tjänst

De positiva effekterna av kvinnors ledarskap och kvinnors deltagande i fredsbevarande styrkor manar enligt betänkandet till ökad nominering och rekrytering av kvinnor till internationella diplomatiska befattningar inom området fred och säkerhet. Kvinnor i den fredsbevarande styrkan kan utgöra en förebild för kvinnor i konfliktområden och inspirera till deltagande i återuppbyggnad, i synnerhet demokratiuppbyggnad och ekonomisk utveckling. Närvaron av kvinnor i den fredsbevarande styrkan i Sydafrika lyfts fram som ett exempel och som avgörande orsak till kvinnors ökade politiska deltagande.

Vad kan vi i Sverige göra?

Världens kvinnor och män måste gemensamt ta avstånd ifrån de avskyvärda krigsförbrytelser som riktas mot civila kvinnor och flickor i krig runt om i världen.

Resolution 1325 får inte bli enbart en läpparnas bekännelse. Därför måste vi verka för ett antal konkreta åtgärder.

- Vi måste öka de svenska insatserna för att sätta press på att regeringar lever upp till det skydd för kvinnor och barn i krig som FN:s resolution 1325 ställer krav på samt att länder i enlighet med resolutionen ger kvinnorna en större plats i återuppbyggnadsarbetet efter ett krig.
- Den uppföljande rapport som bl.a. Elisabeth Rehn lade fram till FN:s säkerhetsråd hösten 2002, där man kräver inrättandet av en ny internationell kommission mot våld mot kvinnor, måste få Sveriges stöd.
- Då våldtagna kvinnor ofta blir utfrusna från samhället bör de kunna få status som flyktingar precis som människor som förföljs för sin tro, politiska åsikt eller sexuella läggning.

Fel! Okänt namn på

- Om det kan bevisas att våldtäkter begåtts systematiskt som en del av krigsföringen bör våldtagna kvinnor också kunna få skadestånd från den krigförande staten. Sverige bör i alla internationella insatser erbjuda stöd och rehabilitering åt våldtagna kvinnor.
- Sverige bör också arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i de internationella insatsstyrkor vi skickar.
- Utbildningen av dem som ska iväg bör också förbättras ytterligare när det gäller respekten för kvinnor och förståelsen för vad kvinnor och barn kan råka ut för. Att köpa sexuella tjänster är förbjudet i svensk lag. Det måste vara en viktig uppgift att se till att de svenska soldater som deltar i internationell tjänst får en gedigen information även inom detta område.

Stockholm den 30 september 2005

Eva Flyborg (fp)

Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Åsa Torstensson (c)

Rosita Runegrund (kd)

Tina Acketoft (fp)